

BİR ÖDÜLÜN ARDINDAN

Bir seçici kurul üyesinin, açıklamama koşulu bulunmasına karşın verdiği oyun gerekçesini açıklaması hoş görülmez, biliyorum. Hele bununla da yetinmeyip kuruldaki görüşmelere ilişkin yeni açıklamalar yapması kimilerince çirkin de bulunabilir.

Yalnız şunu açıkça koyalım: Türkiye'de seçici kurullardaki görüşmeler, üyelerin raporları açıklanmaz (çoğu kez rapor falan da yoktur) ama kimin kimi savunduğu, kim'e oy verdiği daha toplantı biten bitmez dillerde dolaşır. Dedikodular alır yürür. Kimi seçici kurul üyeleri özellikle beslerler bu dedikoduları. Neden yazıya dökülmesinden kaçınılır peki? Kalıcıdır çünkü yazı. Dedikodu deyip geçiştirilemez. Yazıya dökülmezince de çelişik sözler dolaşır ortada. Gemilerini bulanık suda yürütmekte ustalasımlı olanlar da kaptanlıklarını sürdürürler bu durumdan yararlanarak.

Beni bu yazıyı yazmaya iten ilk neden bu. Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nün uyandırdığı yankı, kim olduklarını bilmiyorum ama seçici kurul üyesi oldukları kesin, yalan yanlış haberlerin yayılmasıyla, küçük hesaplarla şaşkırtıcı boyutlara ulaştı. Kimi dedikoduları duydukça, acaba benim olmadığım, katılmadığım bir toplantıda mı konuşuldu bunlar diye şaşkına dönüyorum gerçekten.

İkincisi, bir sorumluluğum var. Türkiye Yazarlar Sendikası temsilcisi olarak katıldım seçici kurula. Özgürdüm; kimse, hele örgütüm kesinlikle etkilemeye çalışmadı beni. Tersine, yargılarımda bağımsız olduğum özellikle belirtildi. Ama örgüt olarak oyumu kullansam da, davranışımın, seçmemin nedenlerini örgütüme

açıklamak sorumluluğunu yükleyor bana.

Üçüncü olarak da kendime karşı sorumluyum. Ödüllerin işleyiş, işletiliş biçimlerine karşı çıktım hep. Yazılar yazdım bu konuda. Seçici kurullar sorunu üstünde durdum çokca. Eleştirdiğim, yanlış bulduğum bir konuda; hele yanlışlıkları somut olarak yaşadıkten sonra susamazdım. Kendimi yadsımak olurdu bu.

Sonundan başlayalım şimdi Ödülle ilgili bu yazı bütünlensin diye de Vatan'da yayımlanan (16.12.1977) karşı oy gerekçemi aktaralım önce:

«Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, nicelik olarak Türkiye'de bugüne dek verilen en büyük ödüldür. Ödülle, ülkemizin yine en büyük basın organlarından birinin aracı olması, sanatçı-okur ilişkisi açısından özendiriciliği artırıcı bir başka etkidir. İşte ödülün bu özendirici niteliğinin etkenliğini düşünerek, tek yapının ödüllendirilmesinden yanayım. Ama komitenin, ödülün, eşdeğerde iki yapıt arasında paylaşılması kararına, gelenekleşmemesini dileyerek, katılıyorum.»

Yalnız, kanımca bu paylaşım iki ayrı türdeki iki ayrı yapıt arasında olamaz. Çünkü eşdeğerlilik ancak aynı türden yapıtlar için söz konusu olabilir. Kendi türünde en başarılı bir romanın, bir şiir, öykü ya da deneme kitabının eşdeğerli oldukları ile sürülemez. Böyle bir durumda her türün en başarılılarını seçip ödüllendirmek gerekir. Çünkü romanı, şiiri, denemeyi ya da bir tiyatro oyununu değerlendirmeye ölçütleri ayrı ayrıdır. Değişik türlerde yapıtların katıldığı böyle bir ödülde ise en başarılılar saptandıktan sonra başka bir yol izlemek zorundasınızdır. Yanıtı

verilmesi gereken soru şudur: Başarılılar arasında, genele, yani Türk kültürüne ve edebiyatına yeni bir soluk getiren, aşama sayılabilecek bir katkıda bulunan hangisidir?

İşte bu açıdan Peride Celal'in romanı «Üç Yirmidört Saat», yazarın kendi gelişim çizgisinde bir aşama kabul etmekle birlikte, ödülle değer bulmuyorum. Kanımca bu roman gerek yapıtı, gerekse kişilerinin işleniş bakımından Türk romancılığına yeni bir şey getirmemektedir. Bunun için Halit Ziya Uşaklıgil'in romanlarındaki yapıtı sağlamlığını anımsamak yeter. Ödülle aday bir başka romana, Oktay Rifat'ın «Bir Kadının Penceresi»nden adlı romanına baktığımızda ise romanın başkışısı Filiz'in işlenişindeki ustalılığın Peride Celal'den geri kalmadığını görürüz. Ayrıca yapılacak bir karşılaştırma aynı özün iki ayrı romanda ayrı açılardan izlendiği sonucuna ulaşır. Nitekim bir paylaşım söz konusu olunca bu iki yapıtın birlikte düşünülmesi gerektirdi.

Son olarak, şiirle romanın niteliksel başkılığı bir yana, ortak kimi ölçüler bulduğumuzu var sayalım. Yine de Peride Celal'in romanıyla Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın şiirini bir kefeye koyamayız. İki sanatçının dünya görüşlerindeki ve sanat anlayışlarındaki farklılık engeller bunu.

Bütün bu nedenleri göz önünde tutarak, oyumu, ödülle katılan yapıtlar arasında şiir dalının en başarılıları saydığım Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın «Horoz»u ve Atilla İhan'ın «öyle Bir Sevmek»i doğrultusunda kullanıyorum.»

Kimi bilgiler gerekli şimdi de. Ödülle katılan yapıtlar salt bunlar değildi kuşkusuz. Üstelik, Sedat Simavi Vakfı Ödülleri'nin öteki ödüllere ayrı tutulmasını

gerektiren önemli bir özelliği de var. Katılma koşullarındaki farklılık bu.

Yönetmelğe göre, sanatçının başvurması, ilgili meslek kuruluşlarınınca aday gösterilmesi ya da bir seçici kurul üyesinin önermesiyle ödülle aday olunabiliyor.

Olumluluğu tartışılmaz bu durumun. Çünkü bu yolla, son bir yıl içinde yayımlanmış bütün yapıtlar değerlendirilmeye girebiliyor. Dahası, başvurma koşuluna bağlı kalınmadığı için katılanların en iyisini değil, yılın en iyisini seçmek söz konusu oluyor böylece. Kuşkusuz bu durum, seçici kurul üyelerine daha çok sorumluluk yükleyiyor. Bir tek sakınması var yalnız: Ödül alan sanatçı, kendisi başvurmuşsa, reddedebilir verdiğiniz ödülü. Hangi babayığit yapabilir bunu, diye gülümsemeyin! Türkiye'deki sanatçıların içinde, bu davranışı yapabileceklerin varlığına inanıyorum. Gösteriş ya da küçük hesaplar uğruna değil, gerçekli bir gerekçeye dayanarak yapabilecekleri kastediyorum.

Ama doğrusu, Sedat Simavi Vakfı yöneticilerinde böylesi bir kaygının belirtisi görülüyordu. Ödülün paraca büyüklüğünün bunu olanaksız kıldığını düşünmelerinden değildi bu. Tersine en iyiyi ulaştırmasıydı dilekleri. Yılın bütün ürünlerinin değerlendirilmesiydi önemli olan. Ödülle katılanların sayıca çok oluşu ne bir propaganda, ne de kamuoyunda prestij sağlama aracıydı onlar için. Kimlerin katıldığı, aday gösterildiği, önerildiği açıklanmayacaktı ki. Haktanır olmak gerek. Başından sonuna dek iyi niyetliydi vakıf yöneticileri.

Bu iyi niyet ödül olayının bütün aşamalarında belirgindi. Her şey ödül verilecek dallardaki komitelere bırakılmıştı. En küçük bir imada bulunulmuyor, komitenin kararının kesin olduğu vurgulanıyordu. Büyük jüri bir formaliteyi yerine getirecekti yalnız.

On dört kişilik büyük jüri yedi ödül komitesinden birer temsilciyle yedi kişilik vakıf temsilcisinden oluşacaktı. Ama komi-

teler daha son toplantılarını yapmadan, yani sonuçlar belli olmadan, vakıf yedi kişilik kontenjantını kullanmaktan caymış, ödülle gölge düşürülebilir kaygısıyla iki temsilciyle yetinmişti. Nitekim büyük jüri komitelerden gelen sonuçları onaylamaktan başka bir şey yapmadı.

Ama işte edebiyat dalında, öteki dallarda yetkili olmadığım için bir şey söyleyemem, gölge düşürülmüştür ödülle. Bunun sorumlusu ne vakıf yöneticileridir, ne Hürriyet gazetesi, ne de büyük jüri; doğrudan doğruya Edebiyat Ödülü Komitesi'dir. Gelecek yıllarda, komite her yıl değişeceğine göre, bu izlenim silinebilir, daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilir. Seçici kurul üyeliğinin meslek olmaktan çıkarılmasına bağlıdır bu da.

Tutarsızlığın önlenmesi tutarsızların açıklanabilmesiyle olasıdır çünkü. Bir zamanlar, bir başka ödülün Orhan Kemal ile Faik Baysal arasında paylaşılmasına göz yumduk. Orhan Kemal uğruna sustuk. Karşı çıkanların tavrı bize ters düştüğü için onları eleştirmekten de kaçınmadık. Ama tutarsızlığın ne ilki ne de sonuncusuydu bu. Son örnek karşımda işte. Peride Celal ve Fazıl Hüsnu Dağlarca adı yanyana.

Şunu açıklamakta yarar var yalnız: «Üç Yirmidört Saat» adlı roman, Peride Celal adının uyandırdığı izlenimin kurbanı oluyor aslında. Gerekçemde de belirttiğim gibi, Peride Celal'in romancılığında yadsınamayacak bir aşama bu yapıt. Yazarının aşk ve serüven romanlarıyla ünlenmiş olması, çoğu kişinin önyargıyla dudak bükmesine yol açıyor ama gerçek hiç de bu değil. Yalnız bir gerçek daha var: Türk romancılığına önemli bir katkısı olduğu savunulamaz «Üç Yirmidört Saat»in. Hele bir yılın en iyisi olduğu hiç. Oyun da burada işte. Onun için temelde Peride Celal adına karşı çıkmıyorum ben. Emeğe saygım büyük. Ödülü yalnız ona verselerdi, bu cesareti gösterebilselerdi, aüşüncemi açıklar, karşı oy ver-

diğimi belirtir, susardım. Önünde sonunda bir oylamadır söz konusu olan. İşin kuralı budur. Ama hayır, bu yapılmamış, yapılamamış, Peride Celal adı Fazıl Hüsnu adıyla dengelenmek istenmiştir. Zevahiri kurtarmaktır bunun adı.

Ayrıntıya girmeyeceğim, on bir saat süren son toplantıda ne konuşulduğunu da aktaracak değilim. Ama glzliliğin, özellikle sonuç belirlendikten sonraki günlerde nasıl kötüye kullanıldığını gördüm. Rapor verilmediği, konuşmaların tutanakları olmadığı, yalnızca verilen oylar belgelendiği için (komite başkanı Haldun Taner sürekli notlar aldı) kimin kimi savunduğu, hangi yapıtı nereye kadar tuttuğu ya da tutmadığı (bu konuda ben de not aldım) üstüne dedikodular dolaşır duruyordu ortalıkta. Sonucun büyük jüri onaylamadan açıklanmaması istenmişti bizden. Ama daha iki gün geçmeden, büyük jürinin toplanmasına dört-beş gün varken herkes biliyordu sonuçları. Sonuca karşı olan bizler (bir de Aydın Emeç karşı oy kullanmıştı) değildik fısıltı gazetesini harekete geçiren. Üstelik toplantıdaki görüşmelerin gelişimi, aşamaları olduğundan başka türlü yansıtılmıştı dışarıya.

Kimler mi adaydı? Nasıl bir değerlendirme yöntemi mi benimsenmişti? Bütün listeyi değil, bilinenleri açıklayacağım yalnızca. (Dillerde dolaşanları yazıya geçireceğim o kadar. Ötesine yetkili görmüyorum kendimi. Spekülasyon başlarsa, gerekirse bu da yapılabilir.) Dört yazarın adı karşı oy yazımda geçiyor zaten. Bu dört sanatçıdan Peride Celal Oktay Rifat, Fazıl Hüsnu Dağlarca ve Atilla İhan'dan yalnız Dağlarca kendisi başvurmuştu. Daha doğrusu sonradan öğrendiğime göre, yayınevliydi girişimde bulunan. Kuşkusuz Dağlarca'nın onayını alarak. Öteki sanatçılar komite üyelerince aday gösterilmişti. Bilindiği için açıklamakta sakınca görmüyorum, Yaşar Kemal «Al Gözüm Seyrey-

le Salih»iyle, Fakır Baykurt «Yayla»sıyla aynı yolla aday olarak önerilmişlerdi. Aziz Nesin «Surname»sıyla, Abbas Sayar «Dik Bayır»ıyla kendileri başvurmuşlardı. TYS ise Şükran Kurdakul'un «Çağdaş Türk Edebiyatı»nı aday göstermişti. (TYS temsilcisi olduğum için ne tür yakıştırmalar yapılabileceğini bildiğimden, başlarda oyumu Aziz Nesin ve Yaşar Kemal doğrultusunda kullandığımı belirtmeliyim.) Kısacası, tam otuz beş yapıt vardı değerlendirilmesi gereken. Roman, hikâye, şiir, oyun, deneme, inceleme-araştırma türlerinde otuz beş yapıt. Eşdeğerlik söz konusu olabilir miydi bunlar arasında?

Sözü daha çok uzatmak, toplantının hikâyesine geçmek istemiyorum. Bu konuyu bir polemikte harcamak işime gelmiyor çıkması. Yalnız tartışmalar sonunda (eleme yöntemi benimsenmişti toplantıda) gerekçemde adları geçen, en çok oyu alan 4 yapıt kalmıştı finale. Tek tek bakıldığında Peride Celal oy çokluğunu sağlıyordu, ama paylaşma kararında birleşildiğinden ikili olan oylar dağılmıştı. Üstelik üç üyeden ikisi yalnız Peride Celal'e, biri de Dağlarca'ya veriyordu. Uzlaşılması istendi. Dağlarca bize verilen ödündü, ama kararımızı değiştirmedik.

Ayrıntıya girilebilir, adlar sıralanabilir, kimi konuşmalar aktarılabilir bu konuda. Ne gereği var? Bu yazı, kol kırılır yen içinde anlayışın yıkılması yolunda bir adım olabilirse ne mutlu! Doğrusu pek umutlu da değilim bu konuda. Öncelikle, artık herhangi bir seçici kurul üyeliğinin benim için hayal olduğunu biliyorum. Ama şunu da biliyorum: seçici kurullar sorunu Türk edebiyatının gelişimini engelleyici boyutlara ulaşmış, özellikle bu alandaki uzman gedikliler eliyle ödüller yozlaşmaya itilmiştir. Bir şeyler yapmak, bir edebiyat cuntasının egemenliğine son vermek gerekmektedir.

Aslında temeldeki sorunu böyle koymak, çözümü kişilerin değişimine bağlamak yanlış. Ama ki-

şiler Türk edebiyatına egemen olan tutarsız sanat anlayışlarının somut ürünleri... Yanlış değer yargılarının, nesnellikten uzak eleştiri yöntemlerinin, temelsiz dünya görüşlerinin savunucuları...

İşte bir örnek: «Ben okudum satır satır; iyice de yoruldu. Çok kişinin kolay kolay okuyup bitirebileceğine de inanmıyorum; okunması gerektiğine de. Bu yargı, sanat eserine duyulması gereken saygının doğal bir uyarısıdır, yazarı için de, okurlar için de, benim için de.»

Bu cümleler Rauf Mutluay'ındır (Cumhuriyet, 1.12.1977) ve Yaşar Kemal'in «Al Gözüm Seyreyle Salih»i için yazılmıştır. Hangi eleştiri anlayışına sığabilir, ne mene bir saygıdır bu, söyleyebilir misiniz?

Ya şunlar: «50 Yılın Türk Edebiyatı adı eserimde, hiç de rastlantısal olmayan bir resim sayfası vardır, dört kadın yazarımızın fotoğraflarını gösteren bir sayfa. Her birinin yeteneğine ve yaşam özgürlüğüne doğal saygı duymam gereken dört kişinin resmi —izin verebileceğinizi sandığım bir nüktyle— 'Soyadı Değiştirenler' diye anılabilir. Sol yukarda (3. baskı, sayfa 535) Füzuzan (önce Yerdelen, sonra Selçuk. Şimdi o adı da taşıyor); yanında rahmetli Sevgi Soysal (daha önce Nutku ve Sabuncu idi); Sol altta Afet İlgaz (ilk imzası Muhteremoğlu idi); sağ altta Tomris Uyar (Önce Tamer idi; bir ara Seber olacak sandık... Şimdi Uyar'dan da uzaklaşıyor gibi...) Bireysel haklarda saygıda hiç kusur etmeksizin söyleyeceğim şudur ki, bu değişiklikler, Türkiye'de aydın kadın özgürlüğünün en açık kanıtıdır; ve edebiyatımızın çeşitli eserlerine de yansımıştır.» (Rauf Mutluay, Cumhuriyet, 15.12.1977).

Edebiyat tarihine, eleştiriye özel hafife anlayışının egemen oluşudur bu. Hele «Türkiye'de aydın kadın özgürlüğünün en açık kanıtı» olarak kimi sanatçılarımızın evlilik sayısının gösterilmesi toplumbilimde yeni bir aşamadır ve bizdeki erkek eleştirmenlerin kafa aydınlığının en

belirgin göstergesidir. Şaka bir yana, Türkiye'de eleştirmenin gelişmemesinin nedenlerinden biridir bu kafa aydınlığı sorunu.

Konuyu daha çok saptırmadan bağlarsak, şimdilik iki önlem geliyor akla. Tutarsızlıkların üstüne yürümek biri, ötekisi de seçici kurul üyelerinin raporlarının açıklanmasını sağlamak. Ama önce, her üyenin yazılı rapor vermesi koşulunu da getirmek gerek. (Sedat Simavi Ödülleri'nde yoktu bu kural. Komiteye bırakılmıştı çalışma yöntemi. Vakıf yöneticilerinin bu öneriyi göz önünde tutmaları dlenir.) Gerçi raporların açıklanması sorunu kökünden çözülmez, ama hiç değilse edebiyatın ölçüleri içinde kalınması (bireysel ilişkilerin etkisizleşmesi gibi), işin ciddiye alınması (katılan yapıtların okunması gibi) gereğini duyurur. Sağlıklı bir tartışma ortamı yaratacağı için de ödüllere bir çekidüzen verilmesini sağlayabilir. Burada duralım, şimdilik kuşkusuz.

ATILLA ÖZKIRIMLI

ÖDÜLLER HAKKINDA

Şimdi rahmetli olmuş bir eleştirmenimiz rahmetli bir yazarımızın bir romanının yayımlanışından sonra aşka gelmiş, «işte gidiyor, bir tur daha bindirdi, imkânı yok, yetişemiyecükler.» diye yazıyordu. öylesi bir dille konuşan spikerleri bile mikrofondan uzaklaştırırlardı ama görülen oydu ki sanatçılara yarış atı, sanatçılar arası ilişkilere Gazi Koşusu mantığıyla yaklaşan bu anlayış etkin olabiliyordu. Durum günümüzde de pek farklı değil gibi. Sanatçılar gene böyle böyle koşturuyorlar ve ödül alan kazanıyor. Kazanan gerçekte kimdir ve nedir kazandığı; orası belirsiz ama!

Türkiye'de, sayılı birkaç ödül var. Bunlar her yıl dağıtıldıktan sonra birtakım tartışmalara yol açıyorlar, yazarlar belli belirsiz suçluyorlar birbirlerini. Kazanan, «anlaşılmış» olduğuna pek hoşnut; seçici kurula önceki yıl-

lardan biraz kırık da olsa zararı yok! Beri yanda kazananıyanlar, birtakım dümenlerin döndüğünü, kazanan kişinin seçici kurul üyelerinden filancayla olan ilişkilerini ortaya atarak yayıyorlar. Gerek Salt Falk, gerekse TDK ödüllerinden sonra her yıl bu olguyu gözlemliyoruz. Geçmişte de, bir kez verilmiş 1970 TRT ödüllerinden sonra bireysel çıkışlar pek olmadıysa bunun nedeni herhalde, ödül sayısının katılan herkese yeterli olmasıydı. Aynı şeyleri geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi bu yıl da gördük.

Geçmişte ödüllere karşı oldukça sert ve yürekli denilebilecek çıkışlar yapılmıştı. Daha çok, kazanamamanın verdiği öfkeyle yapılmış çıkışlar da olsa, ideolojik temellerden kaynaklanan eleştiriler de özellikle TRT ve TDK ödüllerine karşı yapıldı. Ama nedendir bilinmez, vakti zamanında ödüllere karşı olduğunu ısrarla yazan; ödülleri bir tür «evcilleştirilme» yerleri olarak niteleyenler arasında bu tavrını sürdüren pek kimse kalmadı gibi. Sözelimi geçmişte TRT ödüllerine «sosyalist kültüre kundak sokulduğu» iddiasıyla karşı çıkanlar günümüzde TRT ödüllerinden farksız ödüllerin kapısında sıraya girmiş damla baldan pay istemektedirler. Bir romancımızın ödüllere karşı olan sözlerini yayımlayarak ödül dağıtan bir kurumu ağır biçimde suçlayan kimileri katılmış, ödül bile almışlardır. Ama «kazanırken» kendilerinden birçok şeyi düne kadar suçladıkları kişilerin ayaklarına kılıçlarıyla birlikte atıyorlarmış, ne önemi var! Düşüncelerinin, onurlarının ürünlerini karşı oldukları kişilerin yargılarına nasıl teslim ettikleri; onların yasalariyla yargılanmayı nasıl kabul ettikleri ise şaşkınlık verici bir yandır. Doğaldır ki vurgulanan çevreler, ödülün niteliğine, ilkelerine katılmayan, o düşünceyi benimsemediği halde ödül kapısında bekleyen «davetsiz konuklar»dır. Ötekilere bir söz etmeksiz zaten gereksiz.

Bu sözlerle çok kişinin ayağı-

na bastığını biliyorum. Çok kişi öfkelenecek sözlerime çünkü o kadar çok kişi ödül almış ya da ödüllere katılmış ki. Bunların bir bölümü ise nerdeyse küfür diyalogunu sürdürdüğü adamlara saygı ve hürmet sözleriyle «ithaf» ettiği kitaplarıyla henüz kaydını yaptırmış, bekliyorlar. Geç olsun da güç olmasın, bir gün mutlaka olacaklardır. Yeter ki sıraya girsinler, biraz daha törpülesinler!

Ortada olan yan, ödüllerin işlevi üzerinde sosyalistlerin hiçbir etkinliğinin olmadığıdır; ödül dağıtmak gibi önemli bir «ödü» bir kampın işin başında kazandığı olgusudur. Geçmişte yaşanmış olan deneyler bunun göstergesi. Örneğin ödül kazanmış bir yazarımız aksi gibi tutuklanıverince «olağanüstü koşullar» nedeniyle ödülü duyurusuz, bahşiş verircesine el altından verilmiştir kendisine. Nâsılsa ödül verilmiş bir şairimizin şiiri de «yazım kurallarına uymadığı» gerekçesiyle «düzeltilecek» yayınlanmıştır. Arada bir «okur oyu»nun baskısıyla namuslu bir yazara ödül verilse de bu, yasak savar gibi yapılmaktadır. Artık iyice yükselen protestolar birkaç yıl daha bastırılmış, sürdürülen oyuna kalındığı yerden devam edilmiş olacaktır. Beri yandan da yazar, ödülünü kazandığı kuruma alınmamak gibi bir gariple karşı karşıyadır. Bu nedenle ödül dağıtan çevreleri «ileri» bir çizgiye çekme amacıyla ödüle katılma gibi bir ödül pek de geçerli olmamaktadır.

Bütün bunların yanında ödüllerin ciddi bir gösterge olduğu konusunda kuşklara yer verecek pek çok olgu var. Daha şimdiden adı bile unutulmuş kimilerinin ödül kazandığını ancak rastlantısal olarak öğreniyoruz. Ödülün satışı etkilediği yargısı da kesinlik taşıyan bir yargı değil. Değil, çünkü ödül kazanmamış bir kitabın kazananın çok sattığı görülür şeylerden. Aynı şekilde, ödül alan kimi kitaplar yeni baskılar yaparken kimilerinde hiçbir hareketin görülmemesi de ilginçtir. Bu da, okurlardaki

bir değişimi, bilinçli bir seçimin artık oluşmaya başladığını gösteriyor.

Ödüller çevresinde dönen tartışmalar her yılın edebiyat olayı olacak kadar ateşli oluyor; ideolojik alanları farklı kişiler bu nedenle sarmaş dolaş olabiliyor ya da ideolojik alanları aynı olan adamlar birbirlerinin boğazına sarılacak duruma geliyorsa bunun üzerinde düşünmek gerekir. Böyle bir kördüğünün yararı nedir, bu mekanizmanın edebiyatımıza kazandırdıklarının muhasebesi mutlaka yapılmalıdır. Bu herhalde sanatçılarıdaki burjuva bireyciliğinin, yürürlükteki rekabet piyasasının bir göstergesi. Sınıfsal yorumlarla kültür sorunlarına yaklaşan, bu yorumlara bağlı olarak birilerini «hain» ya da «yoldaş» ilan eden birtakım adamlar ödüller söz konusu olunca birbirlerinin rakipleri haline geliyorlar. Her biri tek durumda kalmış, ideolojik saf tutmalar unutulmuştur; artık her koyun kendi bacağından asılmakta, herkes dünkü «yoldaş»ının kuyusunu kazmakla meşguldür. Bu düzeyde herkes birbirinin rakibidir; birbirlerini «piyasa»dan silmeye çalışan, piyasayı birbirlerine karşın ele geçirmeye uğraşan şirketler sözkonusudur artık. Madem ki bu düzeyde sanat ürünü «mal»dır, sürümü gerekir. Sürümü içinse pazarlama, reklam gibi fonksiyonlar gereklidir. Ortam da uygunsa ödül alan adamı televizyona bile çıkardıklarına göre..

Bütün bunlardan sonra hemen belirtmek isterim ki adına-içeriğine yarasız biçimde kurulacak bir «Nazım Hikmet Ödülü»ne sevinç duyarak katılabirim. Böyle bir ödülün yaygınlaşip etkin olmasının sosyalist sanata çok yönlü yararlar sağlayacağına olan inancımın dolayısı salt katılan biri olmaktan bile «şeref» duyacağımdan dolayı. Aynı şekilde, bir roman yazarı olmasın kitabımı «Orhan Kemal Armağanı»na duraksamadan sokabilirim. Bütün olumsuzluklarına, genel olarak «ödül» ve «ödüllendirme» konusundaki öze değgin düşüncelerime karşın. Salt

katılan biri olmaktan bile «şeref» duyacağım için.

Bu yılın hayli çarpıcı ve anlamlı bir olayı da büyük bir günlük magazin çeşitli dallarda koyduğu ödüllerden birini edebiyata ayırmasıydı. Nihayet, binçli ulusal burjuvazimizin kültür sorunlarımız karşısındaki hamiyetli tutumunu görmek çok sevindirici. Bu kültürel himmetin hangi sonuçlara yol açacağını, hangi ediplerimizin birbirine girdiklerini, gelecek yıllarda çokça göreceğiz. Bundan sonra her yıl, varolan ödüllerin getirdiği-getireceği keşmekeşe ek olarak bu ödülün daha büyük tartışmalara yol açacağı kuşkusuz. Bir kere 100.000 lirayı bulan maddî yanıyla diğer ödülleri bir anda «sadağa» seviyesinde bırakması çok etkileyici olacak. Ayrıca sistemin gereği olan reklam fonksiyonunu lâyiğiyile yapacağına kuşku yok:

Bu yılın ödülü Dağlarca ile

Peride Celâl arasında paylaşıldı. (P. Celâl'i çok iyi tanıdığımı söyleyemeyeceğim. Ama bir Suat Derviş yaşıyor olsaydı ödül verilir miydi kendisine? Sanmıyorum.) Bu yıl üstüne olan gözlemler ödülün tutucu bir karakteri olduğuna işaret ediyordu. Bundan sonra da herhalde bu özün istisnai olarak dışına çıkılacak; kalan yıllarda işe, nasılsa seçici kurulda yer almış, ilerici üyeler kendilerini boşuna helâk edip duracaklar.

Kendisinden şimdiden «Türk Nobel'i» olarak söz ettiren bu ödül öyle sanıyorum ki çok yeni gelişmelerin başlangıcı olacak. Önümüzdeki yıl ulusal burjuvazimiz kültür alanına daha bir el atıp ulusal kültürümüze hizmet amacıyla dergi, kitap gibi yayın faaliyetlerine girişebilir. Bilindiği gibi geçtiğimiz yıl sporumuza el atılmış ve belâ doğrultulmuştu. Böylece spor klüpleri kurma salgınından sonra bu yıl da «Tofaş-şilir», «Boronkay-öykü»

ya da «Eczacıbaşı-fotoğraf» takımları kurulabilir. Çeşitli firmalar ulusal kültürümüze de kalındırmak için edebiyat takımları kurarak dergiler yayımlayabilirler. Ünlü ilaç firması Nobel'e ise derhal bir edebiyat ödülü koymak kalıyor. Böylece bizim de bir Nobel'imiz olacak her yazımız sırayla Nobel kazanabilecektir.

Yıllardan beri devletin kültür sorunlarına karşı niye bu kadar ilgisiz olduğu sorulur, bundan yakınılırdı. Bütün bunların üstüne bir de «devlet»in o pek bilinen dirayetli kültür politikası eklenirse tablonun daha da renklenmesi beklenebilir. İnönü'nün bir vakitler ustalıklı uyguladığı bu kültür politikası öğrencisi olmakla övünen ellerde daha «çağdaş» bir kılıkla boy gösterecek olursa...

Tanrı esirgesin «gölge»lerini!

EROL ÇANKAYA